

MOŽE LI DRUGAČIJE? ALTERNATIVNE KAZALIŠNE SCENE U POŽEGI

Vesna Vlašić

UDK: 792.077(497.541-3Požega)»197/199«

U radu se daje pregled kazališnog života u Požegi u razdoblju kraja sedamdesetih, osamdesetih i prve polovice devedesetih godina 20. stoljeća. Vrijeme je to nezadovoljstva kulturnom politikom Centra za kulturu i stanjem u Amaterskom kazalištu. Posljedično, aktivira se grupa mladih kreativnih Požežana koji pokazuju kako se u kulturi, posebice u kazalištu može učiniti puno toga na drugačiji način. Nastaje Omladinska scena, grupa Dodir, Omladinski klub Spok te Kazališno društvo Kuna. Svima im je zajednički odmak od tradicionalnih obrazaca u kulturi i kazalištu te hrabro koketiranje s alternativom, pokušavajući biti ispred vremena, što nije bilo uobičajeno za tadašnje konzervativne male sredine. Zahvaljujući mladim entuzijastima, kazalište ponovno dolazi u središte pozornosti požeške publike.

Ključne riječi: alternativne kazališne scene; Omladinska scena; grupa Dodir; Omladinski klub Spok; Kazališno društvo Kuna

Odavno je Taliya zagospodarila Požegom. Davne 1948. godine počinje priča o požeškom kazalištu koje je prolazilo profesionalnu i amatersku fazu te

bilježi sjaj »zlatnog doba pedesetih«, ali i vrijeme kada sjaja nestaje te različita previranja (reorganizacije u poluprofesionalno te amatersko kazalište) koja vuku kazališni život u gotovo svekoliku tamu. No i prije spomenute 1948. godine, Požežani su se gostili za Talijinim stolom.

Stanoviti Ivan Kovačević zapisao je prije sto godina u lokalnom listu *Glasniku Županije požeške* o gostovanju putujuće trupe Narodnog kazališta iz Zagreba koje se požeškoj publici predstavilo s komadima: *Gospodske ruke*, *Joco Udmanić*, *Ciganin*, *Ljubavno pismo*, *Lijek protiv punice*, *Djevojačka kletva*, *Zabluda matere*, *Rasipnik*, *Revizor*, *Graničari* te Tomićevim *Barunom Trenkom*. Odigrano je nekoliko jednočinki, a neke su predstave zbog velikog interesa i reprizirane. Ovo maratonsko gostovanje o kojemu Kovačević piše trajalo je u kontinuitetu tri tjedna. Nadalje, autor spominje kako je prema ocjeni kritičara bilo uspješno te vođi trupe Ćiriću želi od srca da i drugdje nađe ovako zahvalnu publiku kao što je požeška. Valja napomenuti kako je Požega tada imala nešto više od dvije tisuće stanovnika. Tako nešto i toliki interes teško se može zamisliti u razdoblju na koje se želim referirati, a to su kraj sedamdesetih godina te osamdesete godine i prva polovica devedesetih godina 20. stoljeća.

Šezdesete godine obilježili su sporovi oko prostora, raspad profesionalno-amaterske kombinacije te potpuni izostanak bilo kakve potpore tadašnjeg Fonda za unapređenje kulturnih djelatnosti. Sedamdesete godine početak su kraja kazališnog života na koji je požeška publika navikla. Kazališni repertoar bilježi tek poneku premijeru (tadašnji mediji objavljuju više najava predstava koje poslije nisu realizirane). Za Požegu je ključna 1976. god. kada se osniva Centar za kulturu Narodnog sveučilišta Slavonska Požega u čiji sastav ulazi i Amatersko kazalište. Tada dolazi do potpunog raspada glumačkog ansambla te značajnih kadrovskih promjena. Stalni zaposlenici Franjo Alvađ (režiser i glumac) te Milena Alvađ (glumica) odlaze u mirovinu. To je razdoblje u kojemu se kazalište na razvija, nego, naprotiv, zaostaje. Tadašnji SIZ postavio je obvezu izvršenja godišnjeg programa kazališta, dvije premijere i 20 repriznih predstava, čega se kazalište pod okriljem Centra za kulturu i držalo. Predstave su se igrale na raznim i neprikladnim prostorima u gradu jer od 1972. god. kazalište nije imalo svoju pozornicu. Predstave su sve lošije, scenski

siromašnije, neinventivnije, s oskudnom scenografijom i savršen su odraz kulturne praznine što je u osamdesetim godinama prošlog stoljeća preplavila grad koji se itekako ponosio svojom kulturnom poviješću. Kazališni amaterizam u to vrijeme preživljava. Kriza amaterizma česta je tema tadašnjega *Požeškog lista*:

Već duže vremena stanje u oblasti kulture, posebno omladinskog kulturno-umjetničkog amaterizma prilično je neodređeno, u stvari, više očigledno u sveukupnoj neaktivnosti, nego određeno vidnim rezultatima i planovima. Ovakvo stanje postaje i zabrinjavajuće, naročito kad se zna da bi rad omladinskih sekcija, grupa i društava morala uglavnom nositi srednjoškolska omladina našeg grada u tješnjoj suradnji s radničkom i seoskom omladinom. Takvog rada ni suradnje nema. (Kuprešanin, 1979a)

Autorica članka dalje se pita zašto se srednjoškolci ne uključuju u amaterizam pod palicom Centra za kulturu. Razgovarajući s profesorima, dolazi do zaključka: »U krugu omladine sve je izraženiji otpor prema tradicionalnim kulturnim tekovinama pa čak i negiranje«. Omladinu je zahvatio i sve više zahvaća val »zapadnjaštva« i ona ne želi takvu »aktivnost kakvu Centar za kulturu nudi« (isto). Dalje se u članku navodi:

Sumnjamo da srednjoškolska omladina nije kriva za ovakvu situaciju u oblasti kulturnog amaterizma, ali također sumnjamo da ta ista omladina ništa ne želi raditi. Svaka generacija mladih, pa i ova, ima svoja htijenja, želju za širenjem duhovnog prosvjeđivanja i potreba da svemu da svoj pečat. (isto)

Članak zaključuje tvrdnjom kako bi animiranjem srednjoškolske omladine duga šutnja u kulturno-umjetničkom amaterizmu bila prevladana.

U listopadu 1976. god. nešto se počinje mijenjati nabolje. Javljaju se mladi entuzijasti, njih tridesetak, koji osnivaju Omladinsku scenu. Za pokuse su koristili prostore Mjesne zajednice no nadali su se da će OKSSOH prepoznati njihov rad te im omogućiti adekvatne prostore za probe i omogućiti korištenje neke od gradskih pozornica.

Omladinska scena je okupila mlade talente srednjih škola, koji uče prve korake u recitaciji i glumi. Njihov način i stil rada je pomalo neuobičajen i zanimljiv. Prilaze tekstu s nove, drugačije, gledaocu još nepoznate strane. Uvode se novi elementi i improvizacijom položaja, kretnje i glasa žele da približe gledaocu tajne umjetnosti i da ih on na što lakši i pristupačniji način sagleda i prihvati. Uvježbavaju kratka scenska djela, koja su nastala iz pera samih članova, protkana pantomimom i specifičnim načinom interpretacije. Prisutan je karikiran oblik suvremenog života i moderni – non sense – humor. Za naše prilike to je originalni poetski govor [...] Kad govorimo o stilu rada »Omladinske scene« možemo upotrebljavati termine univerzalnog humanističkog, senzualnog obilježja. Pri svakom uvježbavanju lako se uočava intonirani vitalni ritam, kako pokreta, tako i govornih elemenata. Govorna dikcija i jednostavna tehnička elegancija predočuje nam svu slikovitost stiha, koju nam inače uskraćuje već svima dobro poznati šablonizirani način interpretacije recitacije i drugih malih djela koja se uvježbavaju na renomiranim omladinskim kazališnim scenama. (Vukšić, 1977.)

Mladi članovi Omladinske scene prihvatili su se zahtjevnog zadatka, scenskog prikaza izbora iz lirike Bertolta Brechta, njegove sarkastične pseudopučke balade o vojnicima i bludnicama. Uspješna premijera dogodila se u veljači 1977. Ambiciozni mladi Požežani očekivali su nakon tog događaja financijsku potporu za kupnju rekvizita i izradu kostima te novi prostor za vježbanje. Kako to obično biva, bili su itekako ispred svog vremena i učmale sredine te ne nailaze na razumijevanje. Ono se dogodilo tek nakon nekoliko godina. Članovi Omladinske scene, predvođeni Zlatkom Pejićem i Željkom Hiršmanom, organizirali su dobro posjećene radionice pantomime. Krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća isti dvojac stoji iza autorske Pejićeve predstave *Kocka*. Predstava je imala samo jednu izvedbu, a igrana je u prostoru Gradske knjižnice i čitaonice u Požegi. Bila je to multimedijalna predstava s glumom, pantomimom, glazbom i filmom. Sadržaj se može sažeti u misao kako sve oko nas ima oblik kugle, Zemlja je okrugla, ljudi su obli, a sušta suprotnost tome je kocka.

S druge strane, u letargičnoj situaciji do koje je došlo zahvaljujući onima koji su se profesionalno bavili kulturom, početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća u Centru za kulturu zapošljava se kao režiserka Slavica Toman, nekadašnja članica Amaterskog kazališta. Ona oživljava grupu amatera i te godine Amatersko kazalište daje dvije premijere *Mr. Drink, stišajte se!* Vladimira V. Predića, *Napušteno vlasništvo* Tennesseeja Williamsa te dječju predstavu *Pa to je da pošiziš* Volkera Ludwiga i Reiner Lückera. Za razliku od Omladinske scene, osim problema s pozornicom, Slavica Toman imala je problem, i to veliki, kako okupiti i zadržati glumce amaterne.

Centar za kulturu razvija svoju djelatnost u dva pravca, organizirajući gostovanja kazališta iz bivše Jugoslavije, koja su izvodila predstave na različitim pozornicama (između ostalog i u tvorničkim halama), a s druge strane pokušava pospješiti amatersko stvaralaštvo, davati inicijative za stvaranje novih grupa i sekcija te razviti vlastitu kazališnu amatersku produkciju. Tijekom godina u organizaciji Centra za kulturu gostovali su: Satiričko kazalište *Jazavac* s predstavom *Majmuni* Feđe Šehovića, HNK iz Osijeka s Ogrizovićevom *Hasanaginicom* te *Pesmom* Oskara Daviča, Teatar u gostima s komedijama *Trgovci*, *Čaruga* i *Ševa*, zatim s Mrožekovim *Emigrantima* i Čehovljevim *Ujakom Vanjom*. Gostovao je i sarajevski Kamerni teatar 55 s monodramom *Po suncu ti meni hodio* Safeta Kafedžića u izvedbi glumca Safeta Pašalića. Kroničar bilježi kako je ova predstava bila iznimno slabo posjećena za razliku od Šovagovićeva *Duke Begovića* i monodrame *Patuljak* Pära Lagerkvista u interpretaciji Pere Juričića koji je za tu ulogu proglašen najboljim mladim glumcem na Dubrovačkim ljetnim igrama, također izvedene na istoj pozornici Doma JNA. Iz godišnjih izvješća Centra za kulturu saznajemo kako se godišnje organiziralo oko 6 gostujućih predstava različitih kazališnih kuća te u pravilu jedna premijera Amaterskog kazališta. Na repertoaru Amaterskog kazališta bila su djela: *Punjena ptica* i *Ispovijest Đure Letvice* Fadila Hadžića, *Daktilografi* Murraya Schisgala, *Jazavac pred sudom* Petra Kočića, Kušanov *Vodvilj*, *Pljusak* Petra Perovića Pecije.

Vrijeme je to nezadovoljstva kulturnom politikom Centra za kulturu i početak javnih prozivanja:

Centar za kulturu nije uspio realizirati program s Amaterskim kazalištem. Iako je našem gradskom glumištu smanjen godišnji program sa 30 na 20 predstava, ono još uvijek na uspijeva svladati određene teškoće u radu i do sada je izvedeno samo šest predstava jednog kazališnog djela. (Kuprešanin, 1979b)

Nastavlja se polemikama u *Požeškom listu* te se pokušava argumentirati kako kultura ne smije biti privilegija građanske elite, nego je treba spustiti u bazu tj. u udruženi rad. U Požegi je oduvijek postojala kazališna publika. O tome svjedoči i nekoliko zapisa. Ilija Zovko, nakon uspješno odigrane monodrame Frane Jurića »I dajem ti do znanja«, izjavio je:

A što se tiče publike, to je zaista ona prava kazališna publika, koja zna što je pravi kazališni komad i kojoj se ne može prodavati kazališna magla. Za vrijeme predstave, publika je pažljivo pratila predstavu i dobro me prihvatila. (Vrdoljak, 1976.)

Vlasta Knezović je, nakon gostovanja Dramskoga kazališta *Gavella* s predstavom *Povratak* Srđana Tucića, izjavila:

Tucićev Povratak je za glumca težak tekst kojeg sam se pomalo pribojavala. No, vrlo brzo sam osjetila publiku kao i ona nas i to me ponijelo u daljnjem toku predstave. Inače volim ovakve turneje. Požega ima divnu publiku i voljela bih na vašoj pozornici igrati u jednoj izrazito ozbiljnoj drami. (Zarić, 1977.)

Osim divne publike, kako su izjavili glumci, u Požegi se formira zahtjevnija publika, posebice mladi ljudi koji nisu zadovoljni kulturnim sadržajima koje im nudi Centar za kulturu. Već prije spomenuta Omladinska scena prvi je znak težnje za drugačijim. Početkom osamdesetih godina javlja se grupa Dodira koja ne krije svoje nezadovoljstvo oficijelnom kulturnom politikom u gradu te njezini članovi organiziraju zanimljive (za poneke konzervativne građane sablažnjive) performanse. Osnivači Dodira bili su Goran Kitanović, Anita Grbavac Jakobović, Tomislav Čmelar, Blanka Hribar Čmelar, Ranko Janković,

Zlatko Uzelac, Željko Hiršman i drugi. Dodirovci su se okušali u vlastitoj dječjoj predstavi *Božićni kolaž*. Zanimljiva je i autorska predstava Željka Hiršmana u okviru Petak projekta grupe Dodir. Predstava pod nazivom *Time ili Burlaska o prolaznosti vremena* imala je dvije izvedbe, jednu u požeškom disko-klubu Sidro, a drugu u Omladinskom klubu u Slavonskom Brodu. Dodirovci su hodali s megafonom po požeškim i brodskim ulicama te na taj način oglašavali predstavu i pozivali publiku koja je u velikom broju i dolazila. I to je bio svojevrsni performans. Predstava prikazuje životni vremenoplov od rođenja do smrti i započinje bebinim plačem. Na scenografski oskudnoj pozornici postavljen je televizor i ispred njega sjedi glumac koji cijelo vrijeme puši, ništa ne govori te simbolizira prolaznost vremena. Kroz publiku prolazi drugi glumac koji nosi lijes ručno izrađen glumačkim rukama. Na pozornici se čitaju dijelovi iz knjige *Ptice umiru pjevajući* Colleen McCullough, zvučna kulisa su pjesme Rolling Stonesa *Time is on my side* i Pink Floyd-a *Time*. Duž cijele pozornice nalaze se poredane budilice koje zvone u isto vrijeme i dijete sat koje se okreće u smjeru kazaljke na satu. U sklopu Petak projekta 1984. godine dodirovci su u Gradskom vinogradarskom podrumu igrali dijelove iz *Auvergnanskih senatora* Vilima Korajca pod nazivom *Topo-Etno i fotografska slika iz domaće povijesti*. Tom prigodom, snimana je dokumentarna emisija o dodirovcima po scenariju Požežanina Zlatka Uzelca, u režiji Petra Krelje. Emisija je nekoliko puta reprizirana u sklopu Obrazovnog programa HTV-a.

Snimanje dokumentarca o požeškoj grupi Dodir, 1984. (osobna arhiva)

Grupa Dodir, Auvergnanski senatori, Gradski vinogradarski podrum, 1984. (osobna arhiva)

Grupa Dodir, Auvergnanski senatori, Gradski vinogradarski podrum, 1984. (osobna arhiva)

Važno je spomenuti i angažman dodirovaca na LIDAS-u (Lipanjskim danima amaterskog stvaralaštva). LIDAS je inače u potpunosti bio u organizaciji Centra za kulturu sve do 1984., kad je jedan cijeli dan programa pripremila grupa Dodir. Okupila se toga dana tada nevjerojatna brojka od oko tisuću posjetitelja, a kroničar je zabilježio kako je Trg ponovno nakon dugo vremena bio pun. Pored drugih sadržaja, dodirovci su doveli Kazališnu družinu Epicentar iz Splita s predstavom *Orwell 84*. Osim predstave, posjetitelji su mogli uživati u nastupu Sintagma Muzikuma iz Zagreba s programom srednjovjekovne glazbe. Taj dan je po mišljenju mnogih bio najkvalitetniji dio programa LIDAS-a 1984. Sve to nije bilo po volji onima koji su trošili dosta proračunskog novca za organizaciju LIDAS-a prijašnjih godina, a to se vidjelo iz formalnih izvješća u kojima nije bilo niti jedne pohvale upućene dodirovcima.

A kritika je tu! Između crno-bijelih misli formalnog izvještaja izranjaju kao grebeni uzvišene misli koje stvaralačke napore naših amatera bacaju na smeće u stilu »oštrih« kritičara, a nastupe profesionalaca miluju las-kavim epitetima! I to ostaje kao konačna ocjena, jer druge nema. Tako će istraživači naših vremena otkriti kako smo se krajem 20. stoljeća umjetnički napajali na nekom bljutavom LIDAS-u. Da li trebamo mnogo mučkat i glavama da shvatimo kako je LIDAS ipak BUM, da ipak vrijedi i nešto donosi, da ga u povoju moramo držati na rukama, a ne odmah daviti kao prve mačiče. LIDAS je na dobrom putu da pronađe ključ za šifru zatvorenog požeškog mentaliteta i zato mu treba pružiti pomoć i podršku. (Aleksić, 1984.)

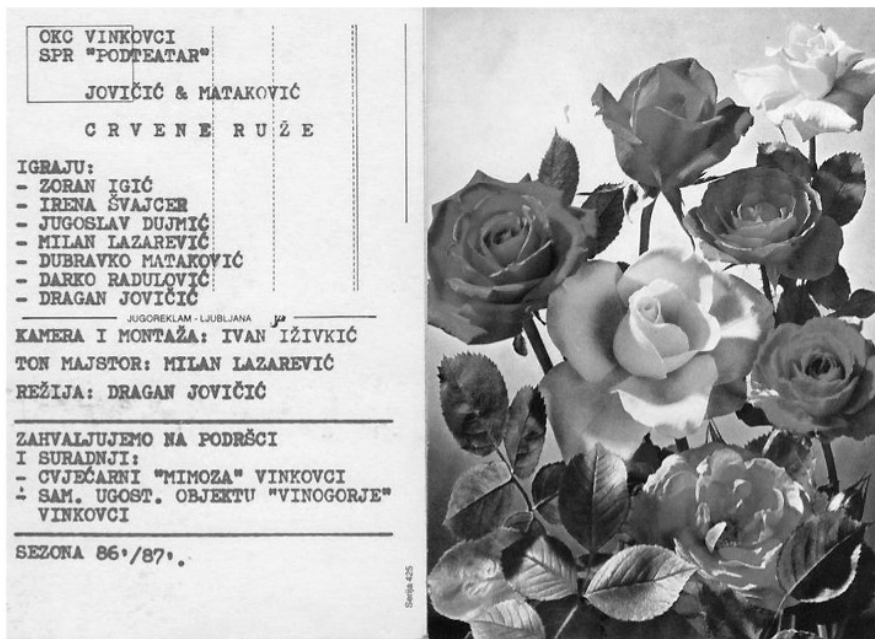
Okupljena publika na požeškom Trgu za vrijeme programa koji je pripremila grupa Dodir u okviru LIDAS-a, 1984. (osobna arhiva)

U isto vrijeme kad djeluju dodirovci, dvojica članova bivše Omladinske scene Željko Hiršman i Zlatko Pejić pronalaze derutan prostor u zgradi današnje Biskupije za koji procjenjuju da bi nakon uređivanja bio izvrstan za različite kulturne sadržaje. Nailaze na razumijevanje OKSSOH-a, koji osniva Omladinski klub Spok i imenuje Željka Hiršmana voditeljem kluba. Spok postaje središte urbane kulture osamdesetih godina prošlog stoljeća. U njihovu prostoru održavaju se koncerti, izložbe i kazališne predstave. Kreću s domaćim performansima *Petak ili metak*, *Ružni*, *prljavi*, *zli*, a nastavljaju s gostujućim performerima: Damir Bartol iz Kugla glumišta, Marko Brećelj i drugi. U prostoru Spoka gostuje s monodramom Podteatar iz Vinkovaca, a Amatersko kazalište izvodi predstavu *Megdan na jeziku* u režiji Slavice Toman. U Spoku gostuje Kugla glumište s predstavom *Modna revija*, nakon nje sisački studentski teatar Daska. Spok se kvalitetno i aktivno uključio u oživljavanje požeškoga kazališnog života. Zanimljivo je popraćen nastup kontroverzne zagrebačke glumačke skupine Kugla glumište s predstavom *Röenc*:

Šesamdesetak prisutnih gledalaca imalo je te večeri jedno od, vjerovatno, najnetipičnijih kazališnih iskustava u domaćem scenskom stvaralaštvu. Omladinski klub Spok očito postaje novi prostor na kojem ćemo moći gledati zanimljive kazališne predstave. Gostovanje Kugle izgleda da definira orijentaciju ovog kluba na omladinske marginalne, ali inovativne teatarske pokušaje. Na taj način Spok postaje korisna protuteža predstavama konvencionalnijeg tipa održavanim na sceni Doma JNA. Usporedno postojanje klasičnog i alternativnog teatarskog pristupa jedini je način da danas, zbog međusobnog osmišljavanja, i jedan i drugi imaju razlog opstanka. Cilj treba biti da oba budu publici reprezentativno predstavljena. Spok svoj dio posla, čini se, dobro obavlja. (Didović, 1986.)

Spokovci su se aktivno uključili u organizaciju 22. smotre kazališnih amatera Slavonije i Baranje. Predstave su se igrale na pozornicama Doma JNA, RO Orpljava, pozornici MZ Kutjevo te u prostoru Omladinskog kluba Spok. Kroničar zapisuje kako su predstave u Spoku bile najbolje posjećene i to isključivo zahvaljujući aktivnosti Kluba. U Spoku je igrana *Kriminalistička*

predstava Podteatra iz Vinkovaca u kojoj se dotiču stripa, masmedija i nekih suvremenih problema. Na Smotri je najboljom proglašena predstava *Pokondirena tikva* u izvedbi Amaterskog kazališta iz Podravske Slatine. No, mlada požeška publika nezadovoljna je izborom najbolje predstave jer ona »oslikava prevladavajuću tendenciju te je komad koji u današnje vrijeme djeluje arhaično i anakronično« (Delić Mekić, 1986.). Kroničar se na kraju pita zašto se ne radi na osuvremenjivanju izvedbe na bilo koji način.

Program predstave odigrane u Spoku 1986.

Spok je nastavio realizirati program Kluba dovodeći kazališta avangardnih i alternativnih orijentacija. Zanimljivost koja pokazuje različitost kulturnog života grada jest činjenica da su u istom tjednu prikazane dvije predstave, jedna

Teatra u gostima u organizaciji Centra za kulturu (pozornica Doma JNA) i druga kazališne družine Uplašene žirafe u Spuku:

Događaju se neočekivane stvari pa i to da u vrijeme (ne)kulturne izolacije i siromaštva u samo jednom tjednu budu u pristupu dva sasvim različita kazališna događaja, nastup konvencionalnog Teatra u gostima i nekonvencionalnih Uplašenih žirafa. Nastupi ovih zagrebačkih kazališnih družina bili su neposredno pred prvomajske praznike, pokazali su dobre i loše strane pristupa teatarskoj umjetnosti, ali publika je u oba slučaja ostala bez razloga za nezadovoljstvo i osjećaj prikraćenosti. (Didović, 1989.)

Devedesete su godine u Požegi značajne jer kazalište napokon dobiva prostor i svoju scenu. Centar za kulturu riješio je problem Amaterskog kazališta. Dvorana kina Narodni s pozornicom i 250 mjesta te prostorom za kostime i kazališne rekvizite mogla se koristiti za gostovanje profesionalnih kazališta te požeških kazališnih amatera.

U Požegi je 14. svibnja 1993. održana Osnivačka skupština Kazališnog društva Kuna. Društvo je brojilo 23 člana, a na Skupštini je osim članova bilo i desetak gostiju. U Radnom predsjedništvu bili su Damir Brus, Jasmina Radan, Maja Žepčević Matić i Stjepan Prtorić. Društvu je uzor Dobrovoljno kazališno društvo koje je u Požegi osnovano 1879., a namjera mu je bila doprinijeti revitalizaciji kazališne tradicije.

Članovi Kune će kroz razne sekcije pripremati cjelovite ili dijelove pojedinih programa te prema potrebi i interesu pripremati razne prigodne nastupe. Za sada je u planu realizacija kazališnih predstava i radio drama koje su već izvedene na Hrvatskom radiju Požega, večeri poezije i multimedijalni projekti. Istaknuta je potreba da se prekine negdašnja sklonost centralizaciji kulture, a nasuprot tome, neka sada svatko slobodnim radom i osobnošću doprinese da cjelokupna kazališna publika bude raznovrsnija pa stoga u cjelini i bogatija. Dodatnom prilikom za unapređenje kazališnog života smatra se činjenica da je Požega ponovno sjedište Županije. Kazališno društvo Kuna, imena životinje koja je simbol slavonske ravnice, dobrovoljnog je karaktera i otvoreno za svakoga

tko se na bilo koji način želi uključiti u njegovo djelovanje (tako se, na primjer, javila i osoba koja će isključivo uređivati frizure onih koji nastupaju). Ponajprije je naglašena potreba razmjene mišljenja i ideja kroz druženja, što je nadalje osnova kreativnih zahvata i raznih projekata. (Didović, 1993a)

Sjedište Kune bilo je u prostoru Kolegija, današnje zgrade Biskupije (u istom prostoru nalazio se i Spok). Kuna je zablislala dječjom predstavom *Trapavi zmaj* 4. kolovoza 1993. Predstava je premijerno prikazana dva mjeseca nakon osnivanja Društva i to je ujedno bilo njihovo prvo predstavljanje požeškoj publici. Tekst je napisala predsjednica Društva Maja Žepčević Matić. Predstava koja govori o simpatičnom trapavom zmaju koji se zaljubljuje u princezu dobila je dobre kritike, pogotovo glumci Branimir Mikić kao Zmaj i Maja Žepčević Matić kao Dadilja. Izvršni su bili i kostimi te scenografija koje autorski potpisuje požeški crtač stripa Vlatko Brozović. »Maštovitiju izvedbu kostima od one trapavog zmaja požeška publika nije vidjela ni na gostovanjima kazališnih kuća iz Zagreba« (Pirović, 1993.). Songove je napisao Nenad Vlašić. Predstava je igrana nekoliko puta za osnovne škole i djecu hrvatskih vojnika na pozornici Centra za kulturu. Društvo Kuna surađivalo je s plesnom pedagoginjom Marinom Mihelčić u predstavi *Požega 55300* u srpnju 1993. Predstavu su odigrali mladi glumci i plesači, a inspirirana je TV-serijom *Beverly Hills*. Krajem iste godine Kazališno društvo Kuna izvelo je predstavu za najmlađe *Božićna priča*. Bio je to autorski rad Požežanke Marine Mihelčić. Time je potvrđena tendencija Kune da se na sceni uprizoruju tekstovi požeških autora. Predstava je odigrana pod pokroviteljstvom Poglavarstva Grada Požege i bila je jako dobro posjećena. Glavne uloge igrali su »kunovci« Martina Fricenšaft i Branimir Mikić, redatelj je bio Kazimir Simeunović, a uspješnu scenografiju osmislili su Vlatko Brozović i Josip Josipović. Predstava, međutim, nije dobila dobre kritike:

Da je još ubuduće uskladiti zahtjeve predložka s glumačkim i materijalnim potencijalima, bio bi izbjegnuta raskorak starosti lika iz predstave i glumca koji ga tumači, odjeće koju nosi glumac, a neodgovarajuću onoj

koju treba imati tumačeni lik ili pak da na pozornici prevelik broj slabijih prekrije efekt manjeg broja boljih glumaca. (Didović, 1993b)

»Izabrane minijature« Daniila Harmsa priredio je i 1994. pod naslovom *Neuspjela predstava* na kazališne daske postavio Željko Hiršman. Igrali su Tomislav Čmelar, Andreina Bekafigo, Damir Brus, Krešo Čenić, Branimir Mikić, Stjepan Prtorić, Jasmina Radan, Kazimir Simeunović i Maja Žepčević Matić. Violinu je svirao Zdenko Smoljanović, a flautu Maja Maćešić. Za projekciju filma (korišten je tzv. super 8 iz '70-ih) bili su zaduženi Milan Beslić i Hrvoje Kusik, a za scenografiju i rekvizite Vlatko Brozović. Ova predstava bila je Kunina najveća uspješnica i dobila je izvrsne kritike. Predstava je imala samo dvije izvedbe, a igrana je na pozornici Centra za kulturu. Događaj je bio zaista neuobičajen za tadašnju Požegu. Na ulazu u kazalište publiku je dočekaio grbavac koji svira violinu, stajao je na visokom postolju, a ispod njega glumac obučen u bijelog klauna pozdravljao je publiku riječima, koje je stalno ponavljao: »Dobra večer, dobro došli na književnu večer«. Dok publika ulazi, ispred zastora se nalazi djevojka u bijelom koja svira flautu. Kad se zastor otvori, pozornica je prazna, bez scenografije. Kroz publiku na biciklu prolazi glumac i igra jednu od jednočinki. Iduća jednočinka igra se na pozornici. Predstava je napravljena tako da se jednočinke izvođene na pozornici smjenjuju s onima koje se igraju u publici.

Centar za kulturu raspada se 1995. te se osniva Gradsko kazalište Požega.

Neuspjela predstava, 1994. *Glumci: Branislav Mikić, Damir Brus, Tomislav Čmelar (osobna arhiva)*

Neuspjela predstava, 1994. *Glumci: Stjepan Prtorić i Damir Brus (osobna arhiva)*

kazališna družina · KUNA · PREDSTAVA

GROKVA NEUSPJEHA

publika se gura, pa i šverca na predstavu
da bi tamo, između ostalog, bila i maltretirana
da bi tamo, između ostalog, bila i maltretirana
da bi tamo, između ostalog, bila i maltretirana

DANIL HARMS

ALI MASOVNO IZLA
ZENJE PUBLIKE S
PRVIH PREDSTAVA
OSTRO SE SUPROT-
STAVILA PRILICNO
POMPEZNOJ NAJAVI

Nema nikakve
glasa glumca Nema razlike
događaja među im zbrojima
Poroga i rita i pešaci njihov
umiraju i izjavite počinu
njihova unirašnje dinamika.

GRADSKO KAZALIŠTE

Autor plakata Željko Hiršman

Ova retrospektiva pokazuje uspone i padove kazališnog života Požege te pokušaje entuzijasta da probude različitost. Omladinska scena, Spok, Dodir i Kuna uspjeli su okupiti mlade oko kazališta, što je s druge strane stvaralo problem Centru za kulturu i tadašnjem Amaterskom kazalištu. Desetljeća iskazivanja nezadovoljstva kazališnih zaljubljenika prema kulturnoj politici grada, posebice kazališnom životu s uvjerenjem da se može drugačije, razbi-strili su ustajalo kazališno mrtvilo pod palicom Centra za kulturu. Postavili su putokaze da se može, ako ne bolje, onda barem drugačije. Bilo je to vrijeme hrabrog, energičnog, drskog i eksperimentalnim iskoracima sklonog kazališta. Vrijeme različitih kazališnih promišljanja, amaterskog redateljskog rukopisa sklonog neobičnim scenskim rješenjima te nicanje glumačkih potencijala. Bilo je to vrijeme početničkih izazovnih projekata za publiku koja voli izazove. Kulturološku prazninu koju su stvorili profesionalci popunili su kreativni mladi ljudi razbijajući začahurenost te noseći sa sobom artističko navještenje nekih budućih vremena, naslućujući elemente suvremenog kazališnog izraza i oblikujući posebnu kazališnu publiku. S druge strane, upozoravali su na to da se izborom predstava ne bi trebalo podilaziti ukusu šireg sloja publike pa to i dokazivali na pozornici. Zahvaljujući njima otvorio se prostor u kojem je kazalište ponovno postalo potreba i dominantno kulturno događanje u požeškoj svakodnevici jer upravo je to ono što grad čini gradom. Nakon ovog razdoblja slijedio je pokušaj revitalizacije kazališnog života pod vodstvom ravnateljice Gradskog kazališta Požega Maje Žepčević Matić, nekadašnje predsjednice Kazališnog društva Kuna, no o tome drugom prilikom.

LITERATURA

- Aleksić, Lj. 1984. »Odjeci kulturnog buma«. *Požeški list*, 6. srpnja.
- Delić Mekić, S. 1986. »Smotra kazališnih amatera Slavonije i Baranje«. *Požeški list*, 25. travnja.
- Derkač, L. 1998. »Na povijesnom tragu kazališnog profesionalizma«. *Kazališne novine*, br. 11.
- Didović, S. 1986. »Neuobičajeno i zanimljivo«. *Požeški list*, 20. ožujka.
- Didović, S. 1989. »Različiti teatarski pristupi«. *Požeški list*, 11. svibnja.
- Didović, S. 1993a. »Otvorenost za suradnju«. *Požeški list*, 20. svibnja.
- Didović, S. 1993b. »Izbjeći raskorake«. *Požeški list*, 23. prosinca.
- Kuprešanin, B. 1979a. »Učinimo nešto«. *Požeški list*, 16. siječnja.
- Kuprešanin, B. 1979b. »Program ostvaren, ali...«. *Požeški list*, 14. rujna.
- Pirović, A. 1993. »Gotovo profesionalna gluma«. *Požeški list*, 15. kolovoza.
- Vukšić, B. 1977. »Entuzijazam Omladinske scene«. *Požeški list*, 28. siječnja.
- Vrdoljak, N. 1976. »Imate pravu kazališnu publiku«. *Požeški list*, 2. studenoga.
- Zarić, B. 1977. »Požega ima divnu publiku«. *Požeški list*, 16. rujna.

Fotografije iz osobne arhive Željka Hiršmana.

CAN IT BE OTHERWISE?
ALTERNATIVE THEATRE SCENES IN POŽEGA

Abstract

The paper gives an overview of theatrical life in Požega in the period of the end of the 70s, 80s and the first half of the 90s of the 20th century. It is a time of dissatisfaction with the cultural policy of the Centre for Culture and the situation in the Amateur Theater. Consequently, a group of young creative people from Požega is activated who show how much can be done in a different way in culture, especially in theatre. The Youth Stage, the Dodir group, the Spok Youth Club and the Kuna Theatre Society are being formed. What they all have in common is a departure from traditional patterns in culture and theatre and a bold flirtation with the alternative, trying to be ahead of time which was not common for the then conservative small communities. Thanks to young enthusiasts, the theatre is once again coming to the centre of attention of the Požega audience.

Key words: alternative theatre scenes; the Youth stage; the Dodir group; the Spok Youth club Kuna theatre society